

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

The Development of Learning Activities by using a Phenomenon-based Learning Approach with Social Media to Enhance Critical Thinking for Grade 6 Students

กัลยา แก้วตา¹, วสันต์ สรรพสุข²
Gunlaya Kaeota¹, Wasan Sapphasuk²

Received: 1 March 2022

Revised: 17 June 2022

Accepted: 8 July 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงป่าเป้า อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 25 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster sampling) ด้วยการจับสลากโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน และแบบวัดความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ชนิดปรนัย จำนวน 40 ข้อ ผลการศึกษา พบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 88.97/82.60 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ 2) ผลการเปรียบเทียบความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้ปรากฏการณ์เป็นฐาน, สื่อสังคมออนไลน์, การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

¹ วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

¹ School of Education, University of Phayao e-mail: gunlaya@awp.ac.th /wasan_sa@up.ac.th

Abstract

The objectives of the study were 1) To create and examine the efficiency of lesson plans based on learning activities by using a phenomenon – based learning approach with social media to enhance critical thinking for grade 6 students with the criterion set at 80/80, 2) To compare grade 6 students' critical thinking ability between before and after learning. The sample consisted of 25 students in grade 6 at Anuban Wiang Papao School, Wiang Papao district, Chiang Rai, during the academic year of 2021. The students were drawn from the cluster sampling method by drawing lots. The instruments were 6 lesson plans and a critical thinking test with 40 multiple-choice questions. Based on the major findings, it was recommended as follows: 1) The lesson plans based on learning activities by using a phenomenon – based learning approach with social media to enhance critical thinking satisfied the set efficiency standard (E_1/E_2) at 88.97/82.60, which was higher than the standard of 80/80, 2) The comparison result of critical thinking ability, based on learning activities by using phenomenon – based learning approach with social media for grade 6 students, was significantly higher after learning at the .05 level.

Keywords: Learning Activities by Using Phenomenon-based Learning Approach, Social Media, Critical Thinking

บทนำ

โลกแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งการติดต่อสื่อสาร มีการใช้ภาษาเพื่อเชื่อมโยงข่าวสาร ส่งผลให้บุคคลได้รับข้อมูลข่าวสาร รวมไปถึงคำโฆษณาชวนเชื่อต่างๆ มากมาย การคัดกรองคุณภาพและความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารจึงถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2562, หน้า 63) ที่บ่งชี้ว่า ประชากรทุกกลุ่มวัยมีความเสี่ยงจากภัยออนไลน์ในด้านพฤติกรรม อาทิ การกลั่นแกล้งกันบนโลกออนไลน์ การติดต่อภาพหรือสร้างข่าวปลอม สื่อรุนแรง และการล่อลวง ส่งผลต่อพฤติกรรมเลียนแบบให้เด็กที่ยังขาดวิจารณญาณ ทั้งนี้จากรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ประจำปี 2563 ซึ่งให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า อาชีพที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด คือ อาชีพนักเรียนและนักศึกษา อีกทั้งสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับ

ความนิยมมากที่สุด คือ เฟซบุ๊ก (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2563, หน้า 25) ดังนั้นเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้เป็นอย่างดี ทุกคนควรได้รับการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อใช้ในวิเคราะห์กัลลักรอง และเรียนรู้จากข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ

การศึกษาจึงเป็นกลไกพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่องค์กรทางการศึกษาในสหรัฐอเมริกา The national education association ได้กล่าวไว้ว่า การจัดเตรียมระบบการศึกษาจำเป็นต้องให้นักเรียนมีลักษณะสำคัญ คือ “4cs” ซึ่งหนึ่งในลักษณะสำคัญ ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและความสามารถในการแก้ปัญหา (วิลาวณีย์ จารุอรียานนท์, 2561, หน้า 370) อีกทั้งการคิดอย่างมีวิจารณญาณยังเป็นความคาดหวังหนึ่งของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กำหนดให้

สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ได้มุ่งพัฒนานักเรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ และหนึ่งในสมรรถนะสำคัญ คือ ความสามารถการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 6) จากนโยบายข้างต้นเห็นได้อย่างชัดเจนว่า การศึกษาในทุกระดับล้วนให้ความสำคัญกับการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ เนื่องจากการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในด้านการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ ผ่านโครงการประเมินผลโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล ผลการประเมินของประเทศไทยปรากฏว่า นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยในด้านการอ่านที่ต้องใช้ความคิดระดับวิจรรย์ญาณ 393 คะแนน (ค่าเฉลี่ย Oecd 487 คะแนน) (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561, หน้า 2) และจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษารอบที่สี่ (พ.ศ.2559 - 2563) โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2563, หน้า 20) ของโรงเรียนอนุบาลเวียงป่าเป้าพบว่า จุดที่ควรพัฒนา คือ การส่งเสริมด้านกระบวนการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ และยิ่งไปกว่านั้นจากผลการทดสอบความสามารถการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ ปีการศึกษา 2563 ของโรงเรียนอนุบาลเวียงป่าเป้า พบว่า ยังมีนักเรียนบางส่วนที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 2.00 คิดเป็นร้อยละ 65.07 อยู่ในระดับพอใช้ (โรงเรียนอนุบาลเวียงป่าเป้า, 2563, หน้า 3) สะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนกำลังเผชิญปัญหาในการพัฒนากระบวนการคิดอย่าง

มีวิจรรย์ญาณ ซึ่งจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

รูปแบบการสอนถือได้ว่ามีส่วนสำคัญในการกระตุ้นนักเรียนให้เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เรียกว่า Phenomenon based learning (PhBL) หรือการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) ที่เน้นให้นักเรียนศึกษาหัวข้อหรือประเด็นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง และเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโดยอาศัยการสืบสอบโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (พงศธร มหาวิจิตร, 2562, หน้า 87) นอกจากนี้ ชลาธิป สมานิต (2564, หน้า 107) ได้เสนอแนะไว้ว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานนั้น เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้หนึ่งที่ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเรียนรู้สิ่งต่างๆ ร่วมกันอภิปราย แล้วนำไปศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ต่างๆ จนรู้แจ้ง

การจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนพัฒนาด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยอาศัยทักษะการคิดอย่างมีขั้นตอน ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการนำเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์ จากเฟซบุ๊ก และยูทูป ซึ่งเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่นิยมใช้มากที่สุด มาใช้เป็นประเด็นคำถามในการเรียน (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2563, หน้า 27) ดังนั้น การประยุกต์ใช้ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์เหล่านี้ อาจช่วยให้การเรียนการสอนโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีประสิทธิภาพและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้

นอกจากนี้นักเรียนยังสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมเนื้อหาจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกด้วย (อรวรรณวงศ์แก้วโพธิ์ทอง, 2553, 65) ฉะนั้น จะเห็นได้ชัดเจนว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูผู้สอนสามารถสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วม เนื่องจากเป็นสื่อสังคมที่เป็นที่นิยมและเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาภาษาไทย จึงเล็งเห็นความสำคัญของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และมีความสนใจที่จะนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ มาใช้ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะขั้นสูง เพราะเมื่อนักเรียนได้รับสารรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะสารจากสื่อสังคมออนไลน์ ในชีวิตประจำวัน นักเรียนจะสามารถใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการแก้ปัญหา ตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล และจัดระบบข้อมูลได้อย่างเหมาะสม สามารถใช้ความรู้ประยุกต์แก้ไขปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันได้อย่างรู้เท่าทันกับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงป่าเป้า ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

สมมติฐานของการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงป่าเป้า มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบแผนการวิจัยพื้นฐาน (Pre experimental designs) แบบหนึ่งกลุ่มสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One-group pretest-posttest design) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2557, หน้า 144)

ตารางที่ 1 แสดงแบบแผนการวิจัย

E	O1	X	O2

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงป่าเป้า อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 3 ห้องเรียน รวมจำนวนนักเรียนทั้งหมด 75 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงป่าเป้า อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster sampling) ด้วยการจับสลากโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

จำนวน 1 ห้องเรียน ห้องละ 25 คน รวมจำนวน
นักเรียนทั้งหมด 25 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขนาด
ตัวอย่างเพื่อทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ตามวัตถุประสงค์
การวิจัย โดยอ้างอิงจาก สุวิมล ว่องวาณิช และ
นงลักษณ์ วิรัชชัย (2546, 120) ซึ่งได้ให้ข้อเสนอ
แนะไว้ว่า การวิจัยเชิงทดลองนั้น ขนาดกลุ่ม
ตัวอย่างควรมีอย่างน้อยกลุ่มละ 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการสร้างและหา
คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้
ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์
จำนวน 6 แผน ประกอบด้วย แผนการจัดการ
เรียนรู้ที่ 1 ข่าวสาร...ใกล้ตัว แผนการจัดการเรียนรู้
ที่ 2 ประเพณีลอยกระทง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3
ร่วมด้วยช่วยกัน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4
คิดสักนิด ก่อนตัดสินใจ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5
รู้ไว้...ใช้ว่า และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6
เล่นพิณ เพื่อชีวิต โดยตรวจสอบความถูกต้อง
ของเนื้อหา ด้วยการนำแบบสอบถามเสนอต่อ
ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม
และความถูกต้องของแผนการจัดการเรียนรู้

1.2 แบบทดสอบวัดความสามารถ
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
ตามแนวคิดของ Ennis (1989) เป็นแบบวัดปรนัย
3 ตัวเลือก มีทั้งหมด 4 ด้าน ด้านละ 10 ข้อ
ดังนี้ ด้านที่ 1 ความสามารถในการพิจารณา
ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ด้านที่ 2 ความ
สามารถในการระบุเหตุผลที่อยู่เบื้องหลัง ด้าน
ที่ 3 ความสามารถในการนิรนัย และด้านที่ 4
ความสามารถในการอุปนัย รวมทั้งหมด 40 ข้อ
ข้อละ 1 คะแนน

2. วิธีการสร้างและหาคุณภาพของ
เครื่องมือ

2.1 วิธีการสร้างและหาคุณภาพของ
แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์
เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ผู้วิจัยได้
ดำเนินการ ดังนี้

ขั้นการวิเคราะห์

(1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการ
ศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตร
สถานศึกษา โรงเรียนอนุบาลเวียงป่าเป้า
พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษา
ไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

(2) ศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสารงาน
วิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้
ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์
และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

(3) วิเคราะห์ ทฤษฎี หลักการ
แนวคิด ในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด
อย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การจัดการเรียนรู้
ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์
ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 สังเกตปรากฏการณ์ ขั้นที่ 2
เขียนคำอธิบายเบื้องต้น ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษา
ค้นคว้า ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้และลงข้อสรุป
ขั้นที่ 5 ตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน
และประเด็นจากสื่อสังคมออนไลน์ ประกอบด้วย
ประเด็นปัญหาในท้องถิ่น ได้แก่ 1) หมอกควันตัว
ร้าย จากเฟซบุ๊ก 2) ลอยกระทง ประเพณี “สร้าง
ขยะ” จากยูทูป 3) หิวเป่า บะเอาถุงพลาสติก
จากเฟซบุ๊ก และเหตุการณ์ปัจจุบัน ได้แก่ 1) เมฆ
เสริมภูมิคุ้มกันโควิด จากเฟซบุ๊ก 2) “วิตามินซี”
สร้างภูมิคุ้มกัน ป้องกันไวรัสโควิด 19 จากยูทูป
3) ป.6 เล่นพิณเลี้ยง 7 ชีวิต ช่วยพ่อแม่หาเงินช่วง
โควิด จากเฟซบุ๊ก

ขั้นการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้

(1) ศึกษาเนื้อหาวิชาภาษาไทย
จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนอนุบาลเวียงป่าเป้า พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเป็นแนวทางในการแบ่งเนื้อหาของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้

(2) ศึกษาหลักการ แนวคิด และวิธีการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(3) แบ่งเนื้อหา หน่วยการเรียนรู้ โดยกำหนดเวลาประเด็นจากสื่อสังคมออนไลน์ เรื่องที่ 1-6 เรื่องละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง

(4) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ รายละเอียดของสาระการเรียนรู้ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับเนื้อหา ธรรมชาติของสาระ และความแตกต่างระหว่างบุคคล

(5) เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปรากฏการณ์ เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 12 ชั่วโมง ดังนี้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ข่าวสาร...ใกล้ตัว แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ประเพณีลอยกระทง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ร่วมด้วยช่วยกัน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 คิดสักนิด ก่อนตัดสินใจ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 รู้ไว้...ไว้ว่า และ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เล่นพิณ เพื่อชีวิต

ขั้นพัฒนา

(1) เสนอแผนการจัดการเรียนรู้ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา การใช้ภาษา และปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

(2) นำแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบ

ความถูกต้อง และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) แล้วนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of item objective congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2557, หน้า 177)

+1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ มีคุณภาพตรงตามรายการตรวจสอบคุณภาพ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ มีคุณภาพตรงตามรายการตรวจสอบคุณภาพ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ไม่ตรงตามรายการตรวจสอบคุณภาพ

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่าระหว่าง 0.6-1.00 ซึ่งหมายความว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ขั้นทดลองใช้

(1) การทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (1:1) (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556, หน้า 14) โดยทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 ที่กำลังเรียนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนอนุบาลเวียงป่าเป้า ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับสลาก และไม่เคยผ่านการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเรื่องนี้มาก่อน จำนวน 3 คน เป็นนักเรียนที่มีผลการเรียนระดับเก่ง 1 คน ปานกลาง 1 คน อ่อน 1 คน โดยพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564

(2) การทดลองแบบกลุ่มเล็ก (1:10) (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556, หน้า14) โดยทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2ที่กำลังเรียนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนอนุบาลเวียงป่าเป้า ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับสลากและไม่เคยผ่านการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเรื่องนี้มาก่อน จำนวน 9 คน เป็นนักเรียนที่มีผลการเรียนระดับเก่ง 3 คน ปานกลาง 3 คน อ่อน 3 คน โดยพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564

(3) การทดลองภาคสนาม (1:100) (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556, หน้า 14) โดยทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/3ที่กำลังเรียนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนอนุบาลเวียงป่าเป้า ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับสลากและไม่เคยผ่านการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเรื่องนี้มาก่อน จำนวน 25 คน

ขั้นประเมินผล

(1) นำแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการจัดการเรียนรู้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนอนุบาลเวียงป่าเป้า จำนวน 25 คน

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตามแนวคิดของ Ennis (1989) มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

ขั้นการวิเคราะห์

(1) ศึกษาทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนในการสร้าง และได้ยึดแนวทางตามทฤษฎีของ Ennis (1989) เป็นแนวทางในการสร้างแบบวัด

(2) กำหนดการวัดความสามารถย่อยตามแนวทางของแบบวัดการคิดวิจารณ์ญาณของคอร์เนล ระดับเอกซ์ (Cornell critical thinking tests level X) ซึ่งพัฒนาโดย Ennis เนื่องจากทฤษฎีดังกล่าวมีความเหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

(3) สร้างนิยามศัพท์เฉพาะของความสามารถทางการคิดวิจารณ์ญาณ และกำหนดองค์ประกอบของความสามารถทางการคิดวิจารณ์ญาณ ได้ 4 ด้าน ตามแนวทางของแบบวัดการคิดวิจารณ์ญาณของคอร์เนล ระดับเอกซ์ (สมนึก ภัททิยธนี และคณะ, 2548, หน้า 5) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ด้านที่ 1 ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ด้านที่ 2 ความสามารถในการระบุเหตุผลที่อยู่เบื้องหลัง ด้านที่ 3 ความสามารถในการนิรนัย และด้านที่ 4 ความสามารถในการอุปนัย

ขั้นการออกแบบ

(1) ออกแบบแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตามแนวทฤษฎีของ Ennis (1989) และตัวอย่างการเขียนข้อสอบของธัญสิตา อินตา (2545, หน้า 44) เป็นแบบทดสอบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ นักเรียนพิจารณาคำตอบจากตัวเลือกที่กำหนดให้ 3 ตัวเลือก โดยเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

(2) การออกแบบคำถามจะกำหนดสถานการณ์ที่ได้มาจากบทความ รายงานต่างๆ บทสนทนาที่สามารถพบได้ในชีวิตประจำวัน

ของนักเรียน โดยได้จากแหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล สื่อ และสถานที่สิ่งแวดล้อม เช่น จากการเรียน การอ่านข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น โดยมีข้อคำถามทั้งหมด 4 ด้าน ด้านละ 10 ข้อ ดังนี้ ด้านที่ 1 ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ด้านที่ 2 ความสามารถในการระบุเหตุผลที่อยู่เบื้องหลัง ด้านที่ 3 ความสามารถในการนิรนัย และด้านที่ 4 ความสามารถในการอุปนัย รวมทั้งหมด 40 ข้อ

(3) การตรวจแบบวัด มีเกณฑ์การตรวจไว้ว่า ถ้าตอบถูกได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดหรือไม่ตอบ ได้ 0 คะแนน

ขั้นพัฒนา

(1) เสนอแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของคำถาม การใช้ภาษา และปรับปรุงแก้ไข

(2) นำแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และเพื่อตรวจสอบว่า ข้อสอบแต่ละข้อสามารถวัดได้ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะหรือไม่ (Index of Item Objective Congruence: IOC) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2557, หน้า 177) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า มีค่าระหว่าง 0.6-1.00 หมายความว่า ได้ข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์สามารถนำไปใช้ได้

ขั้นทดลองใช้

(1) นำแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบหาคุณภาพของแบบทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน

25 คน เพื่อนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์รายข้อ

(2) ผลการหาค่าความยาก (p) พบว่ามีค่าแบบทดสอบที่เลือกใช้อยู่ระหว่าง 0.49-0.75 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.45-0.78 ซึ่งแบบทดสอบมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในระดับดี และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR20) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2557, หน้า 182) เท่ากับ 0.87

ขั้นประเมินผล

(1) จัดทำแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ฉบับสมบูรณ์ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยการทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียน ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกัน แต่สลับตัวเลือก เพื่อหาประสิทธิภาพ (E_2) ของแผนการจัดการเรียนรู้ และนำไปศึกษาเปรียบเทียบคะแนนของกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. งานวิจัยนี้ผ่านการรับรองโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากล จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยพะเยา เลขที่โครงการ UP-HEC 2.2/106/64

2. ขอหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเวียงป่าเป้า เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

3. ประมุขนิเทศ ชี้แจงวัตถุประสงค์ และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 1 ครั้ง ระยะเวลา 1 ชั่วโมง

4. ดำเนินการทดสอบความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้แบบทดสอบวัด

ความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามแนวคิดของ Ennis (1989) จำนวน 40 ข้อ ระยะเวลา 1 ชั่วโมง และบันทึกคะแนนเก็บไว้

5. ดำเนินการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง รวมจำนวน 12 ชั่วโมง

6. ดำเนินการทดสอบความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มตัวอย่างอีกครั้ง โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามแนวคิดของ Ennis (1989) จำนวน 40 ข้อ และบันทึกคะแนนเก็บไว้

7. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มตัวอย่าง ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ และสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 โดยวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ด้วยการใช้สูตร E_1/E_2 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556, หน้า 7)

2. เปรียบเทียบความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน หลังเรียน และวิเคราะห์ความแตกต่างโดยการทดสอบค่าที่ แบบไม่อิสระต่อกัน (T-test for dependent) (สุทิน ชนะบุญ, 2560, หน้า 156)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ด้านกระบวนการ (E_1) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 80.08 คิดเป็นร้อยละ 88.97 และด้านผลลัพธ์ (E_2) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 33.04 คิดเป็นร้อยละ 82.60 แสดงว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 88.97/82.60 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตัวแปร	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ	เกณฑ์มาตรฐาน
ระหว่างเรียน (E_1)	90	2002	80.08	88.97	80
หลังเรียน (E_2)	40	826	33.04	82.60	80

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ก่อนเรียนและหลังเรียน แสดงให้เห็นว่า ก่อนเรียน

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.96 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 33.04 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน

ตัวแปร	N	คะแนน	\bar{X}	S.D.	df	t	Sig.
ก่อนเรียน	25	40	18.96	1.66	24	39.60*	.000
หลังเรียน	25	40	33.04	2.76			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการส่งเสริมความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 88.97/82.60 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า หลังเรียนนักเรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

จากผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 88.97/82.60 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ศึกษาข้อมูล ตลอดจนการคัดเลือกปรากฏการณ์ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของนักเรียน อีกทั้งแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นได้ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ และในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ระดมความคิด เพื่อหาคำตอบของปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้นักเรียนได้บูรณาการความรู้ข้ามวิชา ยิ่งไปกว่านั้นผู้วิจัยยังได้นำเอาสถานการณ์ความเป็นจริงที่มาจากสื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊กและ

ยูทูป มาเป็นประเด็นในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นแบบแผน ซึ่งเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว และพบเจอในชีวิตประจำวันของนักเรียน (กานต์ธีรา แจ่มใส และคณะ, 2559, หน้า 33) ผ่านขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้น โดยเน้นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ค้นคว้า อภิปราย เลือกลง และตัดสินใจอย่างมีเหตุและผล อีกทั้งในขั้นของการอภิปรายยังช่วยให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกในกลุ่มอย่างอิสระ การเรียนรู้เช่นนี้จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้เป็นอย่างดี ดังที่ ชนาพร แสนสมบัติ (2559, หน้า 158) ได้กล่าวไว้ว่า การส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณควรเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการทำความเข้าใจกับปัญหา สืบค้นข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการหาทางเลือกที่ถูกต้องเหมาะสม และตัดสินใจแก้ปัญหา นั้นๆ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ ทัดพร จุฬสวัสดิ์ (2564, 183) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เรื่อง จลนศาสตร์เคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เชษฐชาติรี นวลขำ (2563, หน้า 86) ที่พบว่า การนำสื่อสังคมออนไลน์มาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่มีความเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน จากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า สื่อสังคมออนไลน์ช่วยเพิ่มความสนใจให้กับนักเรียนมากขึ้น เป็นสิ่งที่สะท้อนได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์นั้น สามารถช่วยส่งเสริมความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้เป็นอย่างดี โดยส่งเสริมผ่านการแสดงออกใน

การตั้งคำถามและปัญหา ซึ่งเป็นสิ่งขับเคลื่อนที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (พงษ์สิทธิ์ สิงห์อินทร์, 2563, หน้า 73)

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน มีความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีขั้นตอนการจัดประสบการณ์ที่ชัดเจน 5 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่หนึ่ง การสังเกตปรากฏการณ์ โดยครูนำเสนอปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ สอดคล้องกับเนื้อหารายวิชาและระดับของนักเรียน เป็นข้อมูลข่าวสาร หรือสถานการณ์ในชีวิตประจำวันใกล้ตัวนักเรียน และมาจากสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ นักเรียนเกิดความสนใจ มองเห็นปัญหา และเกิดความต้องการที่จะค้นคว้าหาคำตอบ ขั้นตอนที่สอง การเขียนคำอธิบายเบื้องต้น นักเรียนจะต้องอ่านทำความเข้าใจกับปัญหา และจะต้องสามารถระบุใจความสำคัญ สาเหตุ หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ได้ ขั้นตอนที่สาม ดำเนินการศึกษาค้นคว้า นักเรียนร่วมกันวางแผนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดวิธีการหาคำตอบ ดำเนินการศึกษาค้นคว้ารายบุคคลและรายกลุ่ม ด้วยวิธีการที่หลากหลาย จากแหล่งข้อมูลที่นำเชื่อถือ ขั้นตอนสี่ สังเคราะห์ความรู้และลงข้อสรุป นักเรียนนำความรู้ที่ได้ค้นคว้าหาคำตอบมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน อภิปรายผล และสังเคราะห์ความรู้ที่ได้มา โดยการแยกแยะ ตีความพิจารณาถึงที่มาของข้อมูล รวมทั้งความเพียงพอของข้อมูล เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ นำไปสู่การลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล และขั้นตอนที่ห้า การตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน โดยนักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปผลงานของกลุ่มตัวเอง

และประเมินผลงานว่า ข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้า มีความน่าเชื่อถือเหมาะสมหรือไม่ โดยผู้สอนมีหน้าที่ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามสภาพจริงผ่านการนำเสนอปากเปล่าหรือการเขียนคำอธิบาย ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเน้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิดและตรวจสอบข้อมูลเพื่อใช้ในการอภิปราย เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาของ อรรถพรณ บุตรกัตตัญญู (2561, หน้า 352) ที่พบว่า การเรียนรู้โดยการให้นักเรียนได้ตั้งคำถามด้วยตนเอง และใช้กระบวนการสืบเสาะเพื่อหาคำตอบ เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ดี ที่สามารถช่วยพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพงศธร มหาวิจิตร (2562, หน้า 87) ที่ได้แนะนำแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมาเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการวิจัยปรากฏว่า นิสิตมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในระดับดีมาก และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นีรนาท จุลเนียม (2562, หน้า 333) ที่ได้ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ร่วมกับสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลจากการวิจัยพบว่า นักศึกษามีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ สามารถส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ โดยสามารถสังเกตได้จากคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนที่เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การเลือกปรากฏการณ์จากสื่อสังคมออนไลน์ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนควรเลือกปรากฏการณ์ที่เป็นปัจจุบัน เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เหมาะสมกับวัยและบริบทของนักเรียน สืบเนื่องจากการวิจัยในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ลอยกระทง ประเพณีสร้างขยะ จากการสังเกตพบว่า นักเรียนมีความตั้งใจในการร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเห็นอย่างกระตือรือร้น เพราะประเด็นเรื่องของประเพณีลอยกระทงนั้น สอดคล้องกับบริบทในชุมชนของนักเรียน ซึ่งมีการจัดประเพณีลอยกระทงขึ้นในทุกปี

2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่ม ผู้สอนควรชี้แจงบทบาทของสมาชิกภายในกลุ่มที่ดี เน้นย้ำในเรื่องของการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนาทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้กับการส่งเสริมทักษะการคิดรูปแบบอื่น เช่น การคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ และการคิดเชิงนวัตกรรม เป็นต้น

2. ในขั้นตอนที่สาม การดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้สอนควรสำรวจแหล่งข้อมูล สื่อ หรือแหล่งสืบค้นข้อมูลให้เพียงพอต่อการสืบค้น หรืออาจให้นักเรียนได้กลับไปสืบค้นอย่างอิสระ ทั้งนี้ ผู้สอนควรกำชับเรื่องความรับผิดชอบต่อหัวข้อ

หรืองานที่นักเรียนได้รับมอบหมาย เพราะข้อมูลที่จะได้มานั้นมีความสำคัญต่อการสังเคราะห์ความรู้ และลงข้อสรุป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้ และช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก อาจารย์ ดร. วสันต์ สรรพสุข อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้

ข้อคิด คำแนะนำ ตลอดจนการแก้ไขด้วยความเอาใจใส่ รวมทั้งคณาจารย์ทุกท่านที่ประสาทวิชาความรู้ให้ในระหว่างที่ผู้วิจัยศึกษาตามหลักสูตรจนสำเร็จ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูง ทั้งนี้คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีจากงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเพื่อบูชาพระคุณบิดา มารดา บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนทำให้การวิจัยประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2563). *รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2563*. สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- กานต์ธีรา แจ่มใส, ประยุกต์ ศรีวิไล, และพินดา เล้าชาญวุฒิ. (2559). การเปรียบเทียบผลการเรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บควอร์สกับการเรียนตามคู่มือครู เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 35(6), 26 - 34.
- ชนาพร แสนสมบัติ. (2559). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 8(2), 154-165.
- ชลาริพ สมานีโต. (2564). การพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาปฐมนิเทศศึกษา โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผลานสืบบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 23(1), 104-115.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(1), 1-20.
- เชษฐชาติรี นวลขำ. (2563). ผลการใช้ชุดกิจกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด ที่มีต่อพฤติกรรมความรู้ดิจิทัลของนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 12(2), 71-89.
- ทัศนธร จัยสวัสดิ์. (2564). การวิจัยเชิงปฏิบัติการในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เรื่อง จลนศาสตร์เคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].
- ธัญสิตา อินถา. (2545). *การพัฒนาแบบวัดความสามารถทางการคิดวิจารณ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6* [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่].
- นिरนาท จุลเนียม. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนร่วมกับสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 7(2), 319-334.

- พงศธร มหาวิทยาลัย. (2562). การประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการเรียนแบบเชิงรุก ในรายวิชาการประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 42(2), 73 - 90.
- พงษ์สิทธิ์ สิงห์อินทร์. (2563). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางสุขภาวะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3* [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร].
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2557). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โรงเรียนอนุบาลเวียงป่าเป้า. (2563). *รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปีการศึกษา 2563*. โรงเรียนอนุบาลเวียงป่าเป้า.
- วิลาวัณย์ จารุอรียานนท์. (2561). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูยุคใหม่ด้วยกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 46(4), 368-385.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561). *ผลการประเมิน PISA 2015 วิทยาศาสตร์ การอ่านและคณิตศาสตร์ความเป็นเลิศและความเท่าเทียมทางการศึกษา*. ชัชเชสพับลิเคชั่น.
- สุทิน ชนะบุญ. (2560). สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยด้านสุขภาพเบื้องต้น. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น.
- สุวิมล ว่องวานิช และนางลักษณะ วิรัชชัย. (2546). *แนวทางการให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์*. ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมนึก ภักทิยชนี, จุฑาทิพย์ ซาดิสูวรรณ และวิภาดา คำดี. (2548). การสร้างแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 11(1), 1-15.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2562). *รายงานประจำปี 2562*. กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2563). *รายงานการประเมินคุณภาพรอบสี่ (พ.ศ. 2559-2563) การศึกษาปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- อรพรรณ บุตรกัตถัญญ. (2561). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อการสร้างมุมมองแบบองค์รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความจริงของผู้เรียน. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 46(2), 348 - 365.
- อรวรรณ วงศ์แก้วโพธิ์ทอง. (2553). Social Media เครื่องมือเพิ่มศักยภาพทางธุรกิจ. *วารสารนักบริหาร มหาวิทยาลัยกรุงเทพ*, 30(4), 63-69.
- Ennis, R.H. (1989). Critical thinking and subject specificity: Clarification and needed research. *Educational Researcher*, 18(3), 4-10.